

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566 Vol. 15 No. 1 January - April 2023

Received: December 9, 2021

Revised: April 10, 2023

Accepted: April 23, 2023

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
: กรณีศึกษาบ้านนาแยะ ตำบลนาแยะ อำเภอหนองพิกุล จังหวัดนครศรีธรรมราช

Communication Strategies for Community-Based tourism
: A Case Study of Nangae, Nareng, Nopphitam in Nakhon Si Thammarat

ปรีดา นัคเร *

ลดาวัลย์ แก้วสีนวล

เพียงพิศ ศรีประเสริฐ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Preeda Nakaray *

Ladawan Kaewseenual

Piangpis Sriprasert

Faculty of Management sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: preeda_nak@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ตัวแทนแทนสมาชิกในชุมชน นักท่องเที่ยว นักพัฒนาชุมชน และสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต การสนทนากลุ่มและแบบประเมินนวัตกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล อธิบายคุณลักษณะข้อมูลและสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ มี 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การใช้ศักยภาพส่วนบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อขยายช่องทางการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) เพื่อยกระดับการสื่อสารสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสาร; นวัตกรรมสื่อสาร; การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแะ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were to develop and apply communication strategies to enhance community-based tourism. It uses a participatory research technique. The key informants were representatives of the community, tourists community, and development specialist. The tools for collecting data in this research consist of; in-depth interviews, observational forms, focus groups and evaluation forms. Data collection by interview participatory observation group chat and analyze the data by grouping the data compose information Explain the data features and summarize the data.

The results found 4 communication strategies as the following. 1) the strategy of using human media potential to increase communication efficiency for community-based tourism, 2) the strategy of using social media to expand the communication channel of Community-based tourism 3) a strategy to communicate the strength of community identity for community-based tourism, and 4) a feedback communication strategy to enhance communication for community-based tourism.

Keywords: communication strategies ; communication innovation ; Ban Nangae, community-based tourism, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ชื่อว่าเป็นเมืองสองธรรม กล่าวคือ ธรรมชาตินครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีความสวยงามของธรรมชาติที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสัมผัสความงดงามทางธรรมชาติเหล่านั้น มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายมีทั้งที่เป็นภูเขา ป่าไม้ ชายทะเลและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีอาณาเขตติดทะเลฝั่งอ่าวไทยมีเทือกเขานครศรีธรรมราชที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ผืนป่า ซึ่งมีน้ำตกที่สวยงามตลอด และ นครแห่งธรรมะ จนเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนามีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งหนึ่งในพื้นที่ที่มีต้นทุนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช คืออำเภอนบพิตำ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติด้วยสภาพภูมิศาสตร์ซึ่งถูกโอบล้อมด้วยภูเขา มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและยังมีแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชุมชนที่น่าสนใจ ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดประชุมเรื่อง “พลิกโฉมประเทศไทย ก้าวไปด้วยกัน” เพื่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 13 สู่การพลิกโฉมประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีสังคมก้าวหน้า และเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่ทุกคนอยากเห็นและอยากให้เกิดขึ้น ภายใต้ความท้าทายของการพัฒนาประเทศที่ต้องเผชิญ ในระยะต่อไปทั้งในเรื่อง การเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัล ความร่วมมือในการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับนานาชาติ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นสังคมสูงวัย ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน โรคอุบัติใหม่และภัยโรคระบาดโดยได้กำหนดทิศทาง การพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด Resilience เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนา คือการ “พลิกโฉม” ประเทศไทย สู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายหลัก อาทิการปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เพื่อยกระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 300,000 บาทต่อปี การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยลดความแตกต่างของความเป็นอยู่ระหว่างกลุ่มประชากร

ภาพที่ 1: 13 หมายเหตุเพื่อพลิกโฉมประเทศ แบ่งตาม 4 มิติการพัฒนา
ที่มา: NESDC (2022)

จากแผนภาพดังกล่าวนี้ แผนพัฒนา ฉบับที่ 13 ได้กำหนดหมายเหตุการพัฒนาไว้จำนวน 13 หมายเหตุเพื่อเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน มีเป้าหมายและทิศทางที่ช่วยในการสนับสนุนการพลิกโฉมประเทศที่ครอบคลุมทุกมิติการพัฒนาโดยเฉพาะมิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมายได้แก่ หมายเหตุที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน โดยลดการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ สร้างการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และหมายเหตุที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยเพิ่มกำลังคนคุณภาพรองรับภาคการผลิตเป้าหมาย และพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (NESDC, 2022)

ชุมชนบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านความสามัคคี มีผู้นำที่มีความรับผิดชอบ เสียสละ สมาชิกในชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือ จึงมีความเหมาะสมในการเป็นชุมชนต้นแบบในการใช้กำลังคนที่สามารถพัฒนา ชุมชนนาแะมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวความเชื่อ ได้แก่ ถ้ำเขานายปาน ซึ่งถูกค้นพบโดยชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่เชื่อกันว่ามีเหล็กไหลซ่อนอยู่ภายในถ้ำ หากใครได้ครอบครองก็จะก่อให้เกิดสิ่งดี ๆ กับตัวเอง ซึ่งปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อสักการบูชาที่ถ้ำเขานายปานไม่มากนัก นอกจากนี้ ก็ยังมีสระน้ำเหมือนดอกลำดวน เป็นสระน้ำที่เกิดจาก

การทำเหมืองแร่เพื่อขุดหาแร่ดีบุกของนายทุนจากบริษัทเอกชน ปัจจุบันเปิดบริการเป็นแหล่งตากปลา และเป็นสถานที่รวมตัวของสมาชิกในชุมชนในการทำกิจกรรมสำคัญ คือ กิจกรรมลอยกระทงของชุมชนนั่นเอง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการผ่อนคลายสำหรับคอกาแฟ ได้แก่ “โรงคั่วกาแฟ” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกาแฟ ได้มาสัมผัส ลิ้มรส และลงมือคั่วกาแฟด้วยตัวเอง นอกจากนี้ ยังมีวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสืบเนื่องจากโครงการนวัตวิถี โดยมีตลาดนัดนวัตวิถีบ้านนาแะ ที่ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสมาชิกในกลุ่มจะนำสินค้าของชุมชน ได้แก่ เครื่องแกง ไม้กวาด ไม้เท้ากายสิทธิ์ การปั้นหัวสัตว์ การสกัดน้ำมัน แก้วปัดเมื่อยจากพืชในชุมชนใกล้เคียงมาวางจำหน่าย โดยจะมีตลาดนัดทุกวันที่ 22 ของเดือน เนื่องจากเป็นวันอวมทรัพย์ของหมู่บ้าน ซึ่งชุมชนบ้านนาแะ หมู่ที่ 1 มีชื่อเสียงด้านการทำางานของกลุ่มอวมทรัพย์ซึ่งได้รับรางวัลกลุ่มอวมทรัพย์ดีเด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2562 จึงทำให้มีกลุ่มอวมทรัพย์ และเครือข่ายอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาที่ผ่านมา ชุมชนยังขาดการรวมกลุ่มด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมและขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะสามารถสร้างรายได้ในภาพรวม ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพราะมองไม่เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นเนื่องจากมีอาชีพดั้งเดิมคือการทำสวนยางพารา สวนปาล์ม สวนผลไม้ อีกทั้งยังขาดทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ขาดความรู้และทักษะในการนำเสนอข่าวสารและช่องทางที่จะเผยแพร่ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการให้บริการนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้าน การสำรวจเบื้องต้น นักวิจัยพบว่า จากสถานการณ์และปัญหาดังกล่าวนักวิจัยจึงเห็นความสำคัญของการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ จึงนำมาซึ่งโจทย์การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลที่ได้จากการวิจัยจะได้นำไปพัฒนาชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเสริมสร้างกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยเพิ่มกำลังคนคุณภาพรองรับภาคการผลิตเป้าหมาย และพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Yin, 2011) แบบมีส่วนร่วม (Marshall & Rossman, 2006) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และได้ข้อมูลในเชิงลึกและรอบด้าน โดยมีวิธีการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ถูกเลือกมาโดยวิธีเจาะจงเฉพาะผู้ที่มีความรู้และความสนใจ หรือเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาแะ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ตัวแทนสมาชิกในพื้นที่บ้านนาแะ 10 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทเป็นแม่คหะเทศ์ชุมชน (นวัตกรชุมชน) 5 คน ตัวแทนกลุ่มเครื่องแกงบ้านนาแะ 1 คน ตัวแทนกลุ่มไม้กวาดบ้านนาแะ 1 คน ตัวแทนกลุ่มจักสานบ้านนาแะ 1 คน และสมาชิกในชุมชน 2 คน
2. ตัวแทนนักท่องเที่ยว 8 คน ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยวทางสังคมซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ U2T มหาวิทยาลัยสู่ตำบล ประจำปีพ.ศ. 2564 ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวบ้านนาแะ 5 คน และนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 3 คน
3. นักพัฒนาชุมชนและสังคมจากเทศบาลตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช 1 คน

การสร้างเครื่องมือ 1. เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวและนักพัฒนาชุมชน แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเน้น เก็บข้อมูล

เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นต่อการแสดงบทบาทการเป็นมัคคุเทศก์ของนวัตกรชุมชน ความพึงพอใจในการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย ระยะเวลา จุดแวะพัก อาหาร ของที่ระลึก เส้นทาง การคมนาคม และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ในขณะที่ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์เกี่ยวกับการกำหนดแผนและนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการท่องเที่ยวของเทศบาล ตำบลนาแห้วจากนักพัฒนาชุมชนและสังคมเทศบาลตำบลนาแห้ว

2. การประเมินมัคคุเทศก์ชุมชนสำหรับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนวัตกรชุมชนที่รับบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน ผู้วิจัยอาศัยการสังเกตการณ์และแบบประเมินทักษะทางการสื่อสารเกี่ยวกับการแสดงบทบาทมัคคุเทศก์สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพ ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว การบริการและการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลสำคัญแก่นักท่องเที่ยว

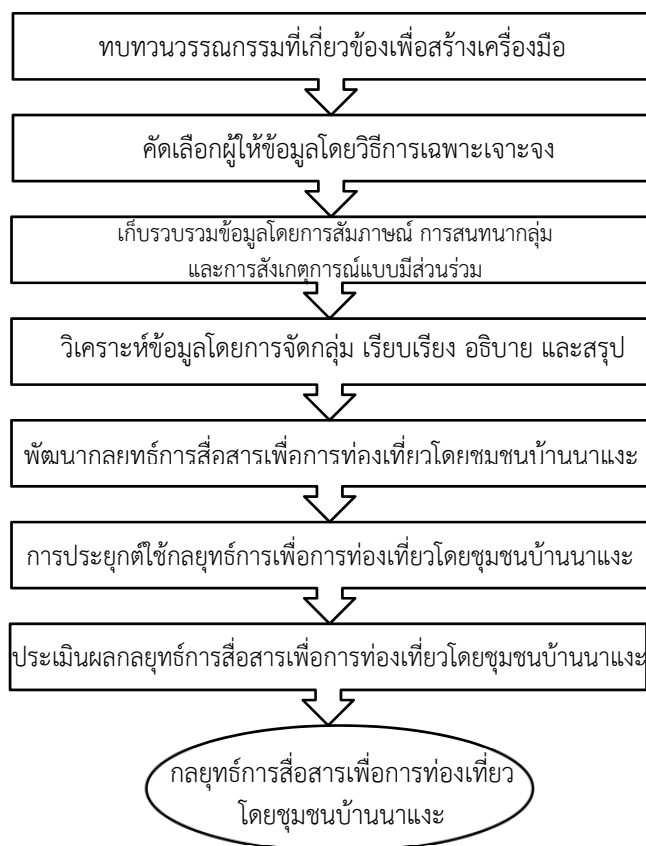
การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์โดยการกำหนดประเด็นหลักเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารซึ่งมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางสาร และผู้รับสาร ไว้เป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์โดยคำถามสำหรับการสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและสถานการณ์

กระบวนการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (Yin, 2011) แบบมีส่วนร่วม (Marshall & Rossman, 2006) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Streubert & Carpenter, 1995) จากกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2: ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ที่มา: Nakaray, Kaewseenual & Sriprasert (2022)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการนำแนวคิดองค์ประกอบด้านการสื่อสาร (SMCRE) ของ Kaewthep (2013) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคนและสื่อด้านการท่องเที่ยว พบกลยุทธ์การสื่อสาร 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1.1. กลยุทธ์การใช้ศักยภาพสื่อบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นตัวผู้ส่งสาร (Sender) ในกระบวนการสื่อสาร มีกระบวนการ ดังนี้

1.1.1 วิธีการเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่มีคุณเทศก์ชุมชนหรือนวัตกรชุมชน อาศัยวิธีการเฉพาะเจาะจงจากสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านนาแะ ทั้งนี้คุณสมบัติของมีคุณเทศก์ต้องประกอบด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาชุมชน ยอมรับกับสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ กล้าแสดงออก มีใจเปิดกว้างและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประเด็น/เนื้อหาที่จะพัฒนามักคุณเทศก์ชุมชนบ้านนาแะ ได้แก่ การเป็นมีคุณเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถทำหน้าที่แนะนำและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ วิธีการเลือกมีคุณเทศก์ชุมชนนั้นเกิดจากสมาชิกในชุมชนเป็นผู้เสนอชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่วิทยากรกำหนดร่วมกับนักวิจัยก่อนเข้าสู่กระบวนการอบรมเพื่อพัฒนาสู่การเป็นนวัตกรชุมชน ทั้งนี้ในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพแก่นวัตกรชุมชนนั้นอาศัยวิธีการสนทนากลุ่มและการอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่จำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนภายใต้ศักยภาพและฐานทรัพยากรที่มีอยู่เดิมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่สมาชิกในชุมชนต่อไป

1.1.2 การพัฒนานวัตกรชุมชน โดยการอบรมในหัวข้อ “มีคุณเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ในการพัฒนานวัตกรชุมชนนั้น นักวิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สมาชิกในชุมชนควรตระหนักในเบื้องต้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน ฐานทรัพยากรและศักยภาพของนวัตกร ดังนั้นประเด็นหลักในการอบรมประกอบด้วย หลักการสื่อสาร ความหมาย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 As (Chuaybumrung, 2008) การสื่อสารความหมายเพื่อการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 3 หลักการ ได้แก่ หลักการพูดแบบ “3 Es” หลักการนำชม และหลักการลำดับข้อมูล

1.2 กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อขยายช่องทางการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2.1 การสร้างกลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ได้แก่ เฟซบุ๊กและไลน์ ซึ่งเป็นการขยายช่องทางการสื่อสารใหม่ของชุมชน เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของชุมชน การนัดหมาย การเผยแพร่ภาพกิจกรรม เช่น การตักบาตรเทโว การตักบาตรในวันพระธรรมสวนะ การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การละเล่น กิจกรรมบริจาคสิ่งของ มอบทุนให้แก่สมาชิกชุมชน กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ ถ้าเขาตาปาน เป็นต้น การใช้สื่อออนไลน์ดังกล่าวสามารถทำให้สมาชิกชุมชนได้ทราบข่าวสารเพื่อจะได้เตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นความภาคภูมิใจของสมาชิก ในขณะเดียวกันกลุ่มคนภายนอกก็สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นทางเลือกในการเดินทางท่องเที่ยว ศึกษาดูงานหรือเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือสินค้าโอท็อปของชุมชนซึ่งเป็นทางผ่านระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจของอำเภอนบพิตำ

1.3. กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

1.3.1 การสื่อสารภูมิปัญญาผ่านการเล่าเรื่อง ปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนบ้านนาแะ คือนายวิจารณ์ จิตวิสุทธิ และนางพริ้ง นวนมุสิก เป็นบุคคลที่สามารถเล่าเรื่องราวของชุมชนตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทุกครั้งที่มีการท่องเที่ยวหรือมีแขกผู้มาเยือนในพื้นที่ ทุกท่านจะไม่พลาดข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในอดีต ตำนานและการเล่าเรื่องจากนายวิจารณ์ จิตวิสุทธิ หรือที่รู้จักกันในนาม “ลุงจารย์” ในขณะที่นางพริ้ง นวนมุสิก จะมีความถนัดในการขับกลอนเพลงบอกเกี่ยวกับประวัติชุมชนและถ้าเขาตาปาน ยายพริ้งเป็นผู้ที่มีเสียงไพเราะ ความจำดีและรักความสุข นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการนำสมุนไพร คือ ลูกกระทิง มาสกัดเป็นน้ำมันช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยและรักษาแผลสด ปราชญ์ชาวบ้านทั้งสองท่านเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีจิตอาสา

และมีทักษะการสื่อสารในเบื้องต้น จึงเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่มาเยือนและทำให้แขกมีความสุขเมื่อเข้ามาในพื้นที่ นับว่าเป็นความเข้มแข็งเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์สำคัญของชุมชน

1.3.2 การสื่อสารวิถีชีวิตในการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน มีการสร้างงานเพื่อการกระจายรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มจักสาน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาแะสินค้าโอท็อป และโครงการเพิ่มเติมตามนโยบายของภาครัฐ เช่น โคก หนอง นา โมเดล จากการรวมกลุ่มนั้นพบความสำเร็จเชิงรูปธรรมจากการบริหารจัดการของชุมชน ได้แก่ การได้รับรางวัลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี 2562 เนื่องจากการบริหารที่โปร่งใสและมีความยุติธรรม ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านเป็นธนาคารในชุมชนที่เป็นที่พึ่งสำคัญของประชาชนที่มีความจำเป็นในการใช้เงินและเป็นสถาบันที่ฝึกความมีวินัยเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนที่รู้จักกันและเคารพในกฎกติกาของกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มออมทรัพย์สามารถดำเนินการมาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้จากการได้รับรางวัลซึ่งเป็นตัวประกันมาตรฐานการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการด้านการเงินจนเป็นที่รู้จัก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศึกษาดูงานได้ในอนาคต

1.4. กลยุทธ์การสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) ในการยกระดับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว การสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) ในมิติของการสื่อสารคือการรับฟังเสียงสะท้อนจากมุมมองของผู้รับสาร/ คู่สนทนา/ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม (receiver) เพื่อจะได้ทราบเกี่ยวกับข้อมูล/เนื้อหา (message) ของกิจกรรมที่ได้วางแผนและลงมือปฏิบัติในช่วงวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว (time/space) ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงพอ เพื่อผู้จัด/ผู้รับผิดชอบ (sender) จะได้นำไปสู่การปรับปรุง วางแผนและแก้ไขในโอกาสต่อไป ทั้งจากกิจกรรมการประเมินผลการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว การประเมินการพัฒนานวัตกรรมชุมชนและการประเมินการเพิ่มช่องทางการสื่อสารใหม่

2. การนำกลยุทธ์การสื่อสารมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแะ ได้แก่

2.1 กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนดนี้เป็นเส้นทางที่สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนนาแะและนักวิจัยพิจารณาร่วมกันโดยคำนึงถึงความน่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวก ความปลอดภัยและความพึงพอใจที่น่าจะเกิดกับนักท่องเที่ยว โดยปรากฏเส้นทางแบบวันเดียว (one-day-trip) ดังนี้ จุฬารวมพลที่ศาลาหมู่บ้านนาแะ→นั่งรถยนต์ไปถ้ำเขาตาปาน รับฟังข้อมูล กฎ ข้อห้ามในการสำรวจถ้ำเขาตาปาน→พักเบรกโรงครัวครัวกาแฟ→ฟาร์มวัว รับฟังคำบรรยายการเลี้ยง ดูแล และสาธิตการดูแลวัวพันธุ์บราห์มัน→พักรับประทานมื้อเที่ยงที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านนาแะ→ชมการสาธิต แสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชน

2.2 การนำคลิปวิดีโอกิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ กิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยนักท่องเที่ยว สื่อมวลชน นักวิจัยและช่างภาพร่วมกันทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ของชุมชนบ้านนาแะ ตำบลนาแะ อำเภอนบพิตำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการยืนยันและเป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมกันว่าเส้นทางที่นักวิจัยและตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยวนาแะช่วยกันเลือกนั้นจะสามารถสร้างเป็นเส้นทางที่คาดว่าจะสามารถดึงดูดใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

2.3 ทดสอบการปฏิบัติหน้าที่การเป็นมัคคุเทศก์ชุมชนผ่านกิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว (one-day -trip) โดยให้นักท่องเที่ยวชุมชนปฏิบัติหน้าที่เสมือนจริงในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาแะ

3. การประเมินผลจากการนำกลยุทธ์การสื่อสารไปประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 การประเมินผลกิจกรรมการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว (one-day-trip) ผลจากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว (one-day-trip) ในมุมมองของนักท่องเที่ยวสะท้อนว่าควรลดกิจกรรมบางกิจกรรมหรือจุดแวะชมให้น้อยลง เนื่องจากบางจุดใช้เวลาค่อนข้างนานเพราะมีกิจกรรมที่ต้องใช้ความระมัดระวังค่อนข้างสูง เช่น การผจญภัยภายในถ้ำเขาตาปาน หากเดินทางเป็นหมู่คณะคงต้องใช้เวลาสำหรับจุดนี้เกือบ 3 ชั่วโมง เพราะต้องคอยช่วยเหลือและระมัดระวัง นอกจากนี้บริเวณจุดแวะพักที่ฟาร์มวัวบราห์มันนั้นเป็นอีกจุดหนึ่งที่ควรปรับระยะเวลาในการแวะชมให้เหมาะสมเนื่องจากช่วงเวลาที่ไปถึงเป็นเวลาประมาณเที่ยงวันสภาพอากาศค่อนข้างร้อน

จึงไม่เอื้อต่อการเดินชมหรือฟังบรรยายใด ๆ ดังนั้น หลังจากมีการสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) นักวิจัยและตัวแทนสมาชิกจากกลุ่มท่องเที่ยวจึงได้กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวขึ้นใหม่ ดังนี้

เส้นทาง A เริ่มจาก จตุรรมพลที่ศาลาหมู่บ้านนาแะ→นั่งรถยนต์ไปถ้ำเขาตาปาน รับฟังข้อมูล กฎ ข้อห้ามในการสำรวจถ้ำเขาตาปาน พักเบรกหน้าถ้ำ→รับประทานอาหารเที่ยงที่โรงครัวครัวกาแพ→ชมการสาธิต แสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชน

เส้นทาง B เริ่มจาก จตุรรมพลที่ศาลาหมู่บ้านนาแะ→ฟาร์มวัว รับฟังคำบรรยายการเลี้ยง ดูแล และสาธิตการดูแลวัวพันธุ์บราห์มัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง→ พักเบรกโรงครัวครัวกาแพ→พักรับประทานมื้อเที่ยงที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านนาแะ→ชมการสาธิต แสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชน

ในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่นั้น มีหลักการพิจารณาเกี่ยวกับความปลอดภัย ความสะดวกและความเหมาะสมกับเพศและวัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก กล่าวคือ เส้นทาง A จะเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชอบผจญภัย รักความตื่นเต้นและชื่นชอบความสงบในพื้นที่แคบ ๆ ต้องช่วยเหลือคนอื่น ๆ อาจจะเหนื่อยในช่วงแรกแล้วจึงเริ่มผ่อนคลายและเบาๆ ในช่วงท้ายของการเดินทาง ในขณะที่เส้นทาง B จะเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่รักสัตว์และสนใจวิถีชีวิตเชิงเกษตร ทำกิจกรรมร่วมกันแบบครอบครัว ไม่เร่งรีบ เป็นการท่องเที่ยวและพักผ่อนไปในตัว

3.2 การประเมินผลสื่อ จากการที่นักวิจัยและตัวแทนสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันเพิ่มช่องทางการสื่อสารใหม่ของชุมชน คือ เฟซบุ๊ก (facebook) โดยตั้งชื่อว่า “ท่องเที่ยวชุมชนนาแะ” สมาชิกในชุมชนก็ได้ทดลองใช้ช่องทางดังกล่าวในการสื่อสารกิจกรรมชุมชน เช่น การส่งภาพถ่ายเข้าประกวดพร้อมเขียนคำบรรยายใต้ภาพ (caption) การถ่ายทอดสดผลการตัดสินและการมอบรางวัลภาพถ่าย ถ่ายทอดสดการอบรมการถ่ายภาพสถานที่ท่องเที่ยวด้วยโทรศัพท์มือถือ การรายงานกิจกรรมผ่านการเล่าเรื่องและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนอกจากเป็นการประเมินผลหลังการอบรมการเป็นมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วยังสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและ “ความรู้สึกร่วม” เป็นเจ้าของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีกลุ่มคนทั้งคนในและคนนอกเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3: เฟจท่องเที่ยวชุมชนนาแะ

ที่มา: Nakaray, Kaewseenual & Sriprasert (2022)

3.3 การประเมินผลนวัตกรชุมชน ภายหลังจากการอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ นวัตกรชุมชน นักวิจัยได้ประเมินผลการอบรมโดยให้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรม “ทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน” เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือนวัตกรชุมชน ได้แสดงบทบาทเสมือนเป็นมัคคุเทศก์ทำหน้าที่ให้ข้อมูลและการบริการแก่นักท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว แสดงผลที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการอบรมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลเปรียบเทียบการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแจะ

ประเด็นพิจารณา	ก่อนการดำเนินการ	ภายหลังการดำเนินการ
องค์ประกอบ การสื่อสารทั่วไป	Sender = ผู้นำชุมชน Message = การแจ้งข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมในชุมชน Channel = การสื่อสารแบบเผชิญหน้า การประชุม Receiver = สมาชิกในชุมชน สมาชิก กลุ่มออมทรัพย์	Sender = ผู้นำชุมชน นวัตกรรมสื่อสาร Message = การแจ้งข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมใน ชุมชน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน Channel = การสื่อสารแบบเผชิญหน้า การประชุม Receiver = สมาชิกในชุมชน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์
องค์ประกอบ การสื่อสารเพื่อการ ท่องเที่ยว (Sender Message Channel Receiver)	ไม่มี	Sender = นวัตกรรม (นักสื่อความหมาย) Message = ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว Channel = เว็บไซต์การท่องเที่ยวของชุมชน คู่มือการท่องเที่ยวของชุมชน แผนที่เส้นทาง ท่องเที่ยวในชุมชน ป้ายบอกทาง QR code การ ท่องเที่ยวชุมชนนาแจะ Receiver = สมาชิกในชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาชนภายนอกชุมชน
วัตถุประสงค์ของ การสื่อสาร	เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมที่ เกิดขึ้นในชุมชนแก่สมาชิก	เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน ชุมชนแก่สมาชิก เพื่อประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชน

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้จัดทำแนวทางการวางแผนการสื่อสารเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในผู้ส่งสาร และช่องทาง รวมถึงเนื้อหาที่จะส่งผ่านไปยังผู้รับสารโดยประเมินจากข้อมูลพื้นฐานความพร้อมและศักยภาพที่มีอยู่เดิมของสมาชิกของชุมชน ได้มาซึ่งกลยุทธ์ในการสื่อสารที่คณะผู้วิจัยสังเคราะห์จากข้อมูลองค์ประกอบการสื่อสารพื้นฐานของชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวบ้านนาแจะ ดังนี้

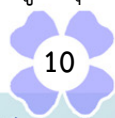
1. กลยุทธ์การใช้ศักยภาพส่วนบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนแห่งนี้มีสมาชิกทั้งที่เป็นผู้นำ อดีตผู้นำ ชุมชนที่สามารถเป็นผู้สื่อสารหลัก โดยการฝึกอบรม และปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากต้นทุนเดิมที่มีทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับชุมชน แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นข้อมูลที่ทุกคนทราบอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไป ผลการเพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสารด้วยการพูดเล่าเรื่อง และการสื่อสารโดยใช้ภาพถ่ายกิจกรรมที่ใช้เทคนิคการถ่ายภาพที่สามารถสร้างความน่าสนใจและมีเนื้อหาที่ปรากฏในการอธิบายภาพได้อย่างชัดเจนที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้นักสื่อสารที่ได้รับการพัฒนาเหล่านี้มีความมั่นใจในการพูดเล่าเรื่องราวของชุมชนและการใช้ภาพถ่ายเพื่อสื่อความหมายได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Namjaidee (2022) การวิเคราะห์บทบาทสื่อบุคคลที่มีต่อการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในฐานะสื่อบุคคลซึ่งการได้รับเป็นมรดกสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเพื่อพัฒนากระบวนการทางนวัตกรรมและสร้างอัตลักษณ์ผ้าไหม ให้กับครอบครัวตนเอง กลุ่มสมาชิก ชุมชน ได้อย่างหลากหลาย และช่วยสร้างเป็นรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า เป็นการแสดงบทบาทการใช้สื่อบุคคลเริ่มจากถ่ายทอดด้วยคำพูดอย่างคุ้นเคย เป็นกันเอง แล้วสาธิตวิธีและกระบวนการทำ จากนั้นฝึกให้ปฏิบัติจริง รวมทั้งคอยตรวจสอบ แนะนำ และช่วยแก้ไขในทุกขั้นตอน

โดยเริ่มจากภายในครอบครัว คนในชุมชน คนทำผ้าไหมอาชีพเดียวกัน ชุมชนอื่น จังหวัดอื่น ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ได้จริงอย่างต่อเนื่อง

2. กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อขยายช่องทางการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลยุทธ์นี้สืบเนื่องจากการที่ชุมชนวางแผนเป้าหมายของผู้รับสารในอนาคตคือนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในอนาคต การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ที่สามารถส่งไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและกว้างไกลจะช่วยสร้างการรับรู้แก่ผู้รับสาร จึงมีการสร้างช่องทางทางสื่อที่เปิดกว้างมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ Dumnun, Yampinit & Meejaroen (2022) ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สินค้า OTOP แก่นักท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวเกิดการสื่อสารร่วมกันผ่านการแชร์ลิงค์ซึ่งเป็นการทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกับชุมชน

3. กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนนาแ่งมีความโดดเด่นด้านการดำเนินวิถีชีวิตของสมาชิกที่เรียบง่าย ยึดถือตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมา มีประเพณีที่ยึดมั่นในการสร้างสมการทำความดี การเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันพระที่ถ้าเขาตาปานอันเป็นเสมือนแหล่งศูนย์รวมใจของคนในชุมชน การใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสมดุล เหล่านี้เป็นเสน่ห์ของชุมชนนาแ่งที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนในอนาคตได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการเลือกเนื้อหาที่จะนำมาสื่อสารถึงอัตลักษณ์จึงต้องให้คนในชุมชนเป็นผู้ส่งสารดังกล่าวนี้ออกไปโดยตรง โดยให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของตนที่ชุมชนมีอยู่ ร่วมกันอนุรักษ์ และสืบทอดให้สิ่งเหล่านี้คงอยู่กับชุมชนตลอดไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Promthing, Toadithaep & Mangthane (2021) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพนัง : ภาพลักษณ์ชุมชนในช่วงปี พ.ศ.2500-2560 พบว่า ปากพนัง มีความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน มีสินค้าทางวัฒนธรรม ชาวกลุ่มน้ำปากพนังมีความภูมิใจในประเพณีท้องถิ่น การสร้างความตระหนักใน“การเป็นเจ้าของวรรณกรรมท้องถิ่น” สามารถเกิดขึ้นได้โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นของชาวชุมชนกลุ่มน้ำปากพนังโดยการจัดให้มีประเด็นการแสดงความคิดเห็นในด้านการเรียนวรรณกรรมท้องถิ่นและการอนุรักษ์สืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนสู่โรงเรียนในชุมชนท้องถิ่น ภาพลักษณ์การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มน้ำปากพนัง รวมถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ซึ่งจากความตระหนักในการเป็นเจ้าของชุมชนนั้นได้ย้ำเน้นให้เกิดความผูกพันของคนและชุมชน และรวมไปถึงความหวงแหนในวรรณกรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชุมชนของตน และนำไปสู่การเกิดขบวนการหรือกลุ่มในนาม ชุมชนกลุ่มน้ำปากพนังที่จะเข้ามาจัดการกับปัญหาทางภาพลักษณ์ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

4. กลยุทธ์การสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) เพื่อการยกระดับการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว บริบทที่เกี่ยวข้อง การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้รับสาร ดังนั้น การรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือข้อมูลที่นักท่องเที่ยวป้อนกลับเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ส่งสารต้องนำมาปรับปรุงกระบวนการสื่อสารในครั้งต่อไป เพื่อลดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ให้มากที่สุด สำหรับในแง่ของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอันจะก่อให้เกิดผลตามที่พึงปรารถยานั้น Mingsiritham & Proyrungroj (2021) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอบุพผมณฑล จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประการหนึ่งคือการจัดการท่องเที่ยวที่สร้างการรับรู้ถึงวิถีของคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้ Nilobol (2004) ได้ศึกษากระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสื่อสารได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้สื่อสารแก่สมาชิกในสังคมและเครือข่าย ความสัมพันธ์กับภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคมอื่น ๆ ภายนอกชุมชน แนวทางในการสื่อสารของประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพใช้สื่อต่าง ๆ ในชุมชนที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากคนในชุมชน ได้แก่ สื่อบุคคลที่เกิดขึ้นภายในชุมชน นอกเหนือจากผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้ง เช่น พระสงฆ์ ปราชญ์ ชาวบ้านและ

สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทางแบบมีส่วนร่วม เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การเสวนา กิจกรรมพบปะสร้างความสัมพันธ์ เป็นต้น หากมีการใช้สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนักร่วม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน ในประเด็นด้านการใช้ศักยภาพสื่อบุคคล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสื่อสารอัตลักษณ์ความเข้มแข็งของชุมชนและการสื่อสารแบบย้อนกลับ เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีความต้องการพัฒนา โดยเริ่มจากการมีต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยว ธรรมชาติและคนในชุมชนมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นแล้วเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน และนำมาสร้างคุณค่าให้เกิดเป็นมูลค่าและนำเสนอในรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน สู่นอกและการทำงานร่วมกันออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวโดยการเน้นการพัฒนาศักยภาพคนในการสื่อสารอัตลักษณ์ของตนออกไปเพื่อสร้างการรับรู้ ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการจุดประกายให้สมาชิกของชุมชนเห็นความสำคัญของการเป็นเจ้าของและการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสมสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งภายหลังการวิจัยสิ้นสุดลงชุมชนมีการเปิดช่องทางการสื่อสารออนไลน์เพื่อนำเสนอข้อมูลและกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อเปิดช่องทางการรับรู้สู่โลกภายนอกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลที่เน้นการพัฒนาเฉพาะด้านองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวของชุมชน
2. หน่วยงานราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือด้านการสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจระดับฐานราก ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพและต้นทุนด้านการท่องเที่ยวไปต่อยอดสู่การจัดทำแผนพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยการวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่สามารถใช้เพื่อการหนุนเสริมการท่องเที่ยว อาทิ อาหารพื้นถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่สามารถเชื่อมโยงเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นก็จะส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชนที่มีความพร้อมด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายเป็นการสร้างโอกาสในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมากขึ้น
3. ควรมีการวิจัยเพื่อใช้ทรัพยากรทางปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างสินค้าที่ระลึกของชุมชน เป็นการสนับสนุนคนกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมสื่อสารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาแอะ ตำบลนาแอะ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดนครราชสีมา

References

- Chuaybumrung, T. (2008). *Cultural Tourism : The turning point of Andaman board ahead to sustainability area*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Dumnum, T., Yampinit, S., & Meejaroen, S. (2022). The study of social media usage behavior and digital media development for public relations of OTOP Inno-Life tourism, Saeng Arun sub-district, Prachuap Khiri Khan. *Rattanakosin Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(2), 26-43. (in Thai)

- Kaewthep, K. (2013). *Mass communication : Theory and studies guideline*. Bangkok: Parbpim. (in Thai)
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2006). *Doing Participatory Action Research* (4th Ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Mingsiritham, W., & Proyrungroj, R. (2021). A model for sustainable community-based tourism management: A case study of Mahasawad canal community. *Journal of Development Administration Research*, 11 (1), 38-49. (in Thai)
- Namjaidee, S. (2022). An analysis of the person as a role model in transferring knowledge on the wisdom of Pak Thong Chi Silk, Nakhon Ratchasima province. *NRRU Community Research Journal*. 16(1), 104-115. (in Thai)
- National Economic and Social Development Council (NESDC). *Minutes of meeting 2022*. Retrieved 2022, October 10, from https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2022/Book_NESDCYearend2022.pdf (In Thai)
- Nilobol, R. (2004). *New Communication Paradigm for Health Promotion of Civic Society*. (Master Degree thesis). Chulalongkorn University. (in Thai)
- Promthing, J., Toadithaep, T., & Mangthanee, T. (2021). Pleng Bok Literature in Pak Phanang River Basin: Community Image During 2500-2560 B.E.. *Narkbhutparitat Journal*, 13(1), 62-79. (in Thai)
- Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. (1995). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*. Philadelphia: Lippincott.
- Yin, R. K. (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: Guilford Press.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา นัคร

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
 E-mail: preeda_nak@nstru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลดาวัลย์ แก้วสินวล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
 E-mail: wanlada_2000@hotmail.co.th

ดร.เพ็ญพิศ ศรีประเสริฐ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
 E-mail: piangpis_sri@nstru.ac.th

